

ειδίαι. Παρασύρουν τούς άκρατάς από τών πραγμάτων, βιάζουσιν ἐπ' αὐτούς τὴν προσοχὴν, δὲν ἐπιβάλλονται διὰ τοῦ πάθους τῶν λόγων, ἀλλὰ διὰ τοῦ ῥυθμοῦ κινουσι τούς άκρατάς νά προαποδίδωσι τὰς ὀφειλομένας καταλήξεις.» Νομίζει τις ὅτι ὁ Λογγίνος ἔχει ὑπ' ὄψιν ῥυθμούς καὶ μέτρα τῆς καθ' ἡμᾶς ποιήσεως.—'Αλλὰ τοιαύτας ἐκβιάσεις, ὡς αἱ ἀνωτέρω καταδεικνυόμεναι, δὲν ὑφίσταμεθα ἐκ τῶν στίχων τοῦ Κάλβου, οἵτινες, ἂν δὲν ἀναπαύωσιν ἀκόπως τὴν ἀκοήν, ἀλλὰ πλήττουσιν αὐτήν, εὐρεῖς καὶ ἄνετοι, ἀδέσμευτοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἐξέχως ἐκφραστικοὶ καὶ εὐαρμωστοῦντες πρὸς τὸ θέμα ὅπερ ἀναπτύσσουσιν. Ἐνοῦμενοι ἐν τῷ μέτρῳ, ποικιλιοῦσιν ἐν τῷ ῥυθμῷ, φέρουσιν ἀμυδρῶς τὴν ἀνάμνησιν τῶν μεγάλων μουσικῶν συνθέσεων, αἵτινες δὲν κανονίζονται πρὸς χοροὺς καὶ πρὸς ἄσμάτια, καὶ ἐν τῇ φαινομενικῇ τῶν ἀσυμμετρίας εἶνε διεσκευασμένοι σοφῶς. Ἐκ τούτων οἱ μὲν χωροῦσιν ἥρεμα καὶ σεμνότερον, οἱ δὲ ἐκχύνονται βιαίως, ἀνάγκαιστο ὀρμητικοί, παθητικώτεροι, μέχρις οὐ ἐκπνέουσιν εἰς τὸν ἐν τέλει τῆς στροφῆς πεντασύλλαβον, ὡς τὸ κύμα ἐκπνέει ἐπὶ τῆς ἀκτῆς. Αἱ συνιζήσεις ἀπαλύνουσαι καμπυλοῦσι τούς στίχους, προσδίδουσαι εἰς αὐτούς τὴν χάριν βαθυκόλπων παρθένων, καὶ ἡ εὐήχος ἐκάστοτε ἐναλλαγὴ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν διφθόγγων—παρὰ τὸ ἀσύνηθες πολλῶν λέξεων καὶ φράσεων—τούς ἀπαλάττει σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου τῶν ἀφορήτων χασμωδιῶν. Καὶ ἐν τῷ διακυμαινόμενῳ ῥυθμῷ τοῦ ποιητοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης μέχρι τῆς τελευταίας φθῆς νομίζεις ὅτι ἀποτυποῦται αὐτῇ ἡ πατρὶς διακυμαινομένη μεταξύ ἀγωνιῶν καὶ ἐλπίδων, θριάμβων καὶ ἀποθαρρύνσεων.

¶ 'Αλλ' ἀκούω τινὰ λέγοντα: 'Ἐστὼ σοφώτατος εἶνε ὁ ῥυθμὸς τῶν Ὀδῶν, ὁ Κάλβος εἶνε ὁ Ἄλλάχ, καὶ σὺ εἶσαι ὁ προφήτης αὐτοῦ. Ἄλλ' ἄνευ τῶν αὐστηρῶς ἁμοειδῶν ῥυθμῶν, ἄνευ τῆς κανονικῆς τομῆς, ἄνευ τῆς ἁμοιοκαταληξίας καὶ τῆς πεφωτισμένης χρήσεως αὐτῆς, τί μένει εἰς τὸν ποιητὴν; Ἡ τέχνη κατὰ μέγα μέρος δὲν εἶνε ἄλλο τι παρὰ ὑπερνήκησις δυσκολιῶν καὶ ὁ ποιητὴς ὡς ὁ γλύπτης δέον νά ἐργάζεται ἐπὶ σκληροῦ μαρμάρου, οὐχὶ δ' ἐπὶ εὐπλάστου ἀργίλλου. Ἡ ἔνστασις μὲ καταλαμβάνει ἀπροσδοκῆτως, καὶ σπεύδω ν' ἀπαντήσω: Ἰσως δὲν ἔχετε ἄδικον, κύριε. Ναι' τὰ μέτρα τοῦ ποιητοῦ μου ἐλευθεριάζουσιν. Ἄλλὰ σημειώσατε καλῶς τοῦτο, Κύριε· τοιαῦτα μέτρα δὲν ἀνέχονται οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὴν μετριότητα, ἀποκαλύπτοντα αὐτὴν ἐν ὅλῃ τῆς τῆ εἰδεχθεία. Τετρισυμένα νοήματα δύνανται νά ἐμφανισθῶσιν ὑπὸ καινοφανῆ μορφήν ἐν ῥυθμῷ βαινόντι φιλοκάλως ἐπὶ τὸ χορευτικώτερον καὶ νά θέλξωσι περισπῶντα τὴν προσοχὴν διὰ τῆς εὐτυχίας τῶν ἁμοιοκαταληξιῶν. Ἄλλ' ἐν τῷ ῥυθμῷ τοῦ Κάλβου,

ἐν τῷ ὁποίῳ τὰ νοήματα βαινουσι κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ψυχὴν, ἄνευ τινὸς περισπασμοῦ, εἰμὴ τοῦ ἐκ τῆς γλώσσης ἀλλοκότου—ὄχι πάντοτε—μέτρια καὶ κοινὰ ποιήματα καθίστανται ἀνυπόφορα, χειρότερα καὶ τοῦ χειροτέρου πέζου λόγου. Θέλετε νά δανεισθῆτε τὰ μέτρα τοῦ Κάλβου; Δανεισθῆτε πρῶτον τὴν ἐμπνευσιν αὐτοῦ, ἂν δύνασθε.

Δ'.

'Αλλὰ δὲν εἶνε μόνον τὰ μέτρα, ἅτινα συνιστῶσι τὸν ποιητικὸν λόγον· εἶνε καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὸ ὄρος, καὶ ἀνάγκη νά σταματήσωμεν συντόμως καὶ ἐπ' αὐτῶν. Δὲν προτίθεμαι νά πλέξω στεφάνους εἰς τὸν ποιητὴν διὰ τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη. «Φύσει πάντα τὰ ἀνθρώπινα ἀπὸ τοῦ χειρόνος αἰεὶ μᾶλλον ἐπιγιγνώσκεται· καὶ τῶν μὲν ἀμαρτημάτων ἀνεξάλειπτος ἡ μνήμη παραμένει, τῶν καλῶν δὲ ταχέως ἀπορεῖ.» Τὸν νόμον ὑπέστη καὶ ὁ Κάλβος, σημειωθείς ἐν τῷ νεοελληνικῷ Παρνασσῷ μᾶλλον διὰ τὸ ἀπρόσιτον τῆς γλώσσης ἢ διὰ τὸ ὑπεροχον τῆς ποιήσεως. Ἄλλ' εἰς τίνα γλῶσσαν ἔγραψεν; εἰς τὴν καθαρεύουσαν; εἰς τὴν δημοτικὴν; Δύσκολος ἡ ἀπάντησις, καὶ ὅπως ὑπάρχουσιν ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ φιλολογίᾳ ποιηταὶ τούς ὁποίους ἀντιποιοῦνται ἀμφοτέραι αἱ μεγάλαι φάλαγγες τῶν κλασικῶν καὶ τῶν ῥομαντικῶν—σημειῶν ὅτι εἰς οὐδετέραν ἀνήκουσιν—οὕτω δύνανται νά διεκδικήσωσι τὴν κυριότητα αὐτοῦ, ἂν μὴ μετ' ἴσης δυνάμεως ἐπιχειρημάτων, ἀλλὰ μετὰ λογικῆς βάσεως ἀμφοτέραι, καὶ ἡ δημόδης καὶ ἡ καθαρεύουσα. Ἄλλὰ τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἀμφοτέραι, ὡς ὁ φιλόσοφος, στέφουσαι τὸν ποιητὴν διὰ ῥόδων, ἀποπέμπουσι τῆς πολιτείας τῶν. Ἀκριβῶς εἰπεῖν ὁ Κάλβος δὲν εἶνε χυδαῖσθης, οὔτε ὁπαδὸς τοῦ Δούκα, οὔτε ἀκολουθεῖ τὴν ὁδὸν ἣν ἐχάραξεν ὁ Κοραῆς. Μᾶλλον δὲ τῶν ποικιλωνύμων σημασιφόρων τῶν περὶ γλῶσσης ἀρχῶν φαίνεται ἀκολουθῶν—χωρὶς νά τὸ γνωρίζῃ ἴσως—τὸν γάλλον Μερσιέ, συγγραφεὴ λεξικοῦ νεολογισμῶν κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀρνούμενον πᾶσαν αὐθεντίαν προκειμένου περὶ γλῶσσης· καὶ σοβαρῶς ἀποφαινόμενον ὅτι «*l' homme pensant ne connait d'autre autorité que son propre genie*»

(Ἐπεται συνέχεια)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΓΝΩΜΑΙ

Εἰς γυναικεῖον στόμα τὸ Ὅχι εἶνε πρεσβύτερος ἀδελφὸς τοῦ Ναι.

* *

* Ἐθνη χωρὶς παραδόσεις εἶνε δένδρα χωρὶς ρίζας.

* *

* Ἡ ἀδικία εἶνε μήτηρ γόνιμος γεννώσα τέχνα ἄξια αὐτῆς.